

Sporda Güdülenme leği-II'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik alışması

Kubilay cal¹, Derya Sakallı²,

zet

Amaç: Bu araştırma Pelletier ve diğerleri, (2013) tarafından geliştirilen 6 alt boyut ve 18 maddeden oluşan Sporda Güdülenme leği II'nin (SG-II) Türkçeye uyarlama çalışmasının yapılarak, geçerlik ve güvenirliğinin test edilmesini amaçlamaktadır.

Materyal ve Yöntem: Çalışma 14 farklı spor branşından toplam (78 kadın ve 127 erkek) 205 sporcuyla yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutları ve maddelerin dağılımları öncelikle açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile gözden geçirilmiştir. Alt boyutların önceden öngörülebilmesi sebebiyle temel bileşenler analizi ve veri yapısının basitleştirilmesi amacıyla eğik döndürme metodu uygulanmıştır. Ardından AMOS 18 programı ile doğrulamalı faktör analizi (DFA) yapılarak ölçeğin ortaya koyduğu model uyum değerlerine göre test edilmiştir.

Bulgular: Altı faktörlü ölçek toplam varyansın % 66'sını açıklamaktadır. Faktör yükleri 0,57 ile 0,94 arasında değişmektedir. Bu sonuçlara göre alt boyutların güvenirlik katsayıları sırasıyla İçsel Güdülenme, zmleme, zdeşim, İe atım, Dışsal Düzenleme, Güdülenmeme ve toplam ölçek için sırasıyla 0,72, 0,61, 0,81, 0,55, 0,73, 0,72 ve 0,76 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları arası ilişki düzeyi 0,4 ile 0,69 arasında değişmektedir. DFA sonuçlarına bakıldığında ise uyum değerleri sırasıyla $X^2=181,3$, $df=120$, $X^2/df=1,5$, $RMSA=0,05$, $CFI=0,96$, $NFI=0,88$, $NNFI=0,96$ olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuçlar: Ölçeğin uyum değerleri kabul edilebilir değerler arasındadır. Bulgular Pelletier ve diğerleri, (2013) tarafından geliştirilen orijinal ölçeğin değerleriyle büyük lde benzerlikler göstermektedir. Ortaya konulan veriler SG-II'nin Türkçe formunun hem kavramsal hem de istatistiksel açıdan geçerli ve güvenilir bir lme aracı olarak sporcularda güdülenme kavramını ölçmek amacıyla kullanılabilceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

Sporda Güdülenme,
Uyarlama,
Geçerlik,
Güvenirlik,

Yayın Bilgisi

Gnderi Tarihi: 11.07.2017

Kabul Tarihi: 12.03.2018

Online Yayın Tarihi: 21.03.2018

DOI: 10.18826/useeabd.327789

Turkish Adaptation of the Sport Motivation Scale II (SMS-II): Procedures of Validity and Reliability

Abstract

Aim: The aim of this study was put forward the procedures related with the adaption of the Sport Motivation Scale II (SMS-II) developed by Pelletier et.al (2013) into the Turkish Culture. Validation and reliability analysis were also conducted for the scale that consists of 18 items in 6 main factors.

Material and Methods: The Scale was applied (78 female and 127 male) 205 athletes from 14 sports branches. A number of factors and correlations of items were tested with Explanatory Factor Analysis (EFA) with principal component and oblique rotation method suggested for simplifying the structure of predetermined factors. That model was tested with Confirmatory Factor Analysis (CFA) in AMOS 18 according to the criterion of fit indices given in the literature.

Results: Total scale explains the 66% of total variances. Factors loadings vary from 0.57 to 0.94. Cronbach's alpha for the total scale was found 0.76 and 0.72 for intrinsic, 0.61 for integrated, 0.81 for identified, 0.55 for introjected, 0.73 for external, 0.72 for amotivated. Correlation between factors varies from low (0.14) to high (0.69). CFA results provides the fit indices as $X^2=181,3$, $df=120$, $X^2/df=1,5$, $RMSA=0,05$, $CFI=0,96$, $NFI=0,88$, $NNFI=0,96$ with 18 items and 6 factors.

Conclusion: The fit indexes of the scale are an acceptable level. There is a strong correlation between the results of this study and the result of original scale developed by Pelletier et.al (2013). Results show that Turkish version of Sport Motivation Scale II is conceptually and structurally valid and reliable measurement for Turkish athletes.

Keywords

Sport Motivation,
Adaptation,
Validity,
Reliability,

Article Info

Received: 11.07.2017

Accepted: 12.03.2018

Online Published: 21.03.2018

DOI: 10.18826/useeabd.327789

GİRİş

Biyolojik, bilişsel ve sosyal dzenlemenin merkezindeki bir kavram olarak güdülenme, psikoloji alanında nde gelen ve uzun yıllardır var olan bir konudur (Ryan & Deci, 2000a). Güdülenme, fiziksel ve psikolojik aktiviteleri başlatma, ynetme ve devam ettirmeyi ieren her trl sre için kullanılır

The role and contributions of each authors as in the section of IJSETS Writing Rules "Criteria for Authorship" is reported that: **1. Author:** Contributions to the conception or design of the paper, data collection, writing of the paper and final approval of the version to be published paper; **2. Author:** Data collection, preparation of the paper according to rules of the journal, final approval of the version to be published paper.

¹Bu alışma 15. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde Poster olarak sunulmuştur.

¹Corresponding Author: Muğla Sıtkı Koçman University, Faculty of Sport Sciences, Muğla/Turkey, ocalkubilay@gmail.com ORCID ID:0000-0002-7730-9394

²Muđla Sıtkı Koçman University, Faculty of Sport Sciences, Muğla/Turkey, deryasakallii@gmail.com ORCID ID:0000-0001-9039-9905

(Gerrig & Zimbardo, 2014) ve davranışa güç veren, onu yönlendiren, davranışın sürekliliği ile yönünü belirleyen içsel bir durum olarak tanımlanır (Hagger & Chatzisarantis, 2007). Spor alanında benzer bedensel yeteneklere ve çalışma olanaklarına sahip sporcuların ancak bazıları yüksek performansa ulaşma becerisi gösterebilmektedir. Bu gerçeğin altında yatan sebeplerden belki de en önemli olanı bireyin güdülenmesidir (Dirmen, 2014). Spora katılan, spor yapmayı sürdüren ve sporu bir yaşam tarzı haline getiren bireylerin sayısını arttırmak için, katılımı etkileyen faktörlerin açıklanması gerekmektedir (Edmunds, Ntoumanis & Duda, 2008). Güdülenme kavramını temel alarak insan davranış veya faaliyetlerinin altında yatan nedenleri açıklamak için birçok kuram ortaya çıkarılmıştır. Ancak bu kuramlar güdülenmeyi ayrılmaz bir bütün olarak ele almışlar ve genel güdülenme miktarına odaklanmışlardır (Deci & Ryan, 2008). Sporcu güdülenmesine bir açıklama getirmek üzere geliştirilen kuramlardan biri Hür İrade Kuramı'dır (Self Determination Theory) ve kuramın temelindeki en belirgin ayırım özerk (autonomous motivation) ve kontrollü güdülenme (controlled motivation) arasındadır. Özerk güdülenme kişinin kendi isteğiyle aktiviteye katılması anlamına gelmektedir. Kontrollü güdülenme ise bireyde düşünme, hissetme ya da bir aktiviteye katılma konularında baskı yaratmaktadır. Yine de hem özerk hem kontrollü güdülenme davranışa enerji ve yön verir, amaç ve güdülenme eksikliği anlamına gelen güdülenmeme durumunun tersini ifade eder (Deci & Ryan, 2008; Gagne & Deci 2005). Kuramda özerklik (autonomy), ilişki (relatedness) ve yeterlik (competence) olmak üzere 3 gereksinimden söz edilmektedir (Ryan & Deci, 2000a; Hagger & Chatzisarantis, 2007). Özerklik gereksinimi; bireyin kontrol edildiğini ya da zorlandığını hissetmeden davranışlarına kendisinin karar verebilmesi ve davranışlarını kendisinin düzenleyebilmesi ile ilgilidir. Yetkinlik gereksinimi, kişinin çevresiyle etkin ve yeterli bir şekilde etkileşime girmesi anlamına gelir. İlişki gereksinimi ise kişinin tatmin edici ve destekleyici sosyal ilişkilere sahip olduğunu hissetmesidir (Deci, Vallerand, Pelletier & Ryan, 1991; Ingledew, Markland & Sheppard, 2004). Hür irade kuramı, ayrıca içsel (intrinsic) ve dışsal (extrinsic) güdülenme arasında da bir ayırmadan söz etmektedir. Birey içsel olarak güdülendiğinde davranışta bulunmaktan aldığı keyif ve doyumla, dışsal olarak güdülendiğinde ise dışsal ödüller ya da dış kaynaklı sonuçlar için aktiviteye katılmaktadır (Ingledew, Markland & Sheppard, 2004). Birey içsel olarak güdülendiğinde dışsal özendiriciler, baskılar ya da ödüller için değil, eğlenmek ya da kendine meydan okumak için harekete geçer (Ryan & Deci, 2000b). Sporcular içsel olarak güdülendiklerinde aktiviteye katılmayı ilginç buldukları, yaptıkları spor branşı ile ilgili daha fazla şey öğrenmekten keyif aldıkları için aktiviteye katılır ve sıklıkla kendini aşmaya çalışmanın verdiği bir hazla spora katılan bir kişi içsel olarak güdülenmiş denebilir (Pelletier, Tuson, Fortier, Vallerand, Briere & Blais, 1995).

Hür İrade Kuramı dört dışsal güdülenme türünün (dışsal düzenleme, içe atım, özdeşim ve özümseme) farklı açılardan etkili olan içselleştirme sürecinden kaynaklandığını varsaymaktadır. Dışsal düzenleme (external regulation); ödül teklifi ya da ceza tehdidi gibi dışsal bir sebeple ortaya çıkan davranışlardan söz etmektedir (Deci ve diğerleri, 1991). İçe atım (introjection); tehdit ya da ödül ile desteklenen ve davranışa baskı oluşturan içselleştirilmiş kural ve talepleri içerir. Güdülenmenin dışsal kaynağının içselleştirilmesi olarak ifade edilmektedir. Dışsal düzenlemede davranışlar kaygı ve utanç gibi içsel baskılarla desteklenmektedir. Davranış birey tarafından içselleştirilse bile bu düzenleme şeklinin dışsal kontrol ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Özdeşim (identification); bireyin davranışı önemli olarak değerlendirdiği ve kişisel gelişimine katkıda bulunduğuna inandığı için aktiviteye katıldığını ifade etmektedir. Özdeşimle, düzenleyici işlemler bireyin tam anlamıyla benliğinin bir parçası haline gelmiştir, bu yüzden birey aktiviteye daha istekli şekilde katılır. Birey aktiviteye dışsal sebeplerle ancak kendi isteğiyle katılmaktadır (Deci ve diğerleri, 1991; Pelletier ve diğerleri, 1995). Özümseme düzenleme (integration); dışsal güdülenmenin en gelişmiş formudur. Düzenleme süreci tamamen bireyin benlik algısı ile uyumludur, bireyin değerleri, ihtiyaçları ve kişiliği ile benzerlik göstermektedir. Özümseme düzenleme sürecinde davranış bireyin kendi kimliğinin bir yansıması olacaktır. Özümseme düzenleme içsel güdülenme ile ilişkilidir, çünkü her iki güdülenme türü de özerk öz düzenleme biçimleridir. Ancak içsel güdülenme ve özümseme düzenleme, içsel güdülenmede aktivitenin kendisinin, özümseme düzenlemede ise aktivitede elde edilecek değerli bir sonucun önemli görülmesi açısından farklılaşmaktadır (Deci ve diğerleri, 1991). Diğer taraftan içsel güdülenme ve dışsal güdülenme arasında da bir ayırım söz konusudur. Buna göre içsel olarak güdülenen – birey aktivitenin kendisinden aldığı haz ile bir etkinliğe katılırken, dışsal güdülenme ile hareket eden birey araçsal bir değer için aktiviteye katılmaktadır. Bunun yanı sıra; dışsal güdülenme ile gerçekleştirilen davranışın tamamen özerklik dışı olduğu inancına rağmen, hür irade kuramı dışsal güdülenmede de çeşitli derecelerde özerklik olabileceğini öne sürmektedir (Ryan & Deci, 2000b). Güdülenmeme (amotivation),

ne içsel ne de dışsal olarak güdülenen kişileri ifade etmektedir. Böyle bir durumda sporcunun, antrenman yapmak için geçerli bir sebebi yoktur. Güdülenmeme durumunda sporcular sporu bırakmaya bile karar verebilirler (Pelletier ve diğerleri, 1995).

Spora katılımın sağlanması, sürdürülmesi ve yüksek performans hedeflerine ulaşılmasına ilişkin güdülenme konusunun öneminin bilinmesi ve güdülenmenin spora etkisinin ortaya konması gerekmektedir (Engür, 2002). Bu amaçla spor güdülenmesini ölçmek için pek çok ölçek geliştirilmiştir. Briere, Vallerand, Blais & Pelletier (1995) tarafından Sporda Güdülenme Ölçeği (SGÖ)'nin ilk formu "Echelle de Motivation dans les Sports" adıyla Fransızca olarak geliştirilmiş ve aynı yıl "Sport Motivation Scale (SMS)" adıyla (Pelletier ve diğerleri, 1995) İngilizce geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Sporda Güdülenme Ölçeği'nin Türk sporcuları için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Kazak (2004) tarafından yapılmıştır. Orijinal ölçek 28 madde 7 alt boyuttan oluşurken Türkçe uyarlamasında madde sayısı aynı kalmış ancak alt boyutlar 6'ya indirgenmiştir (Kazak, 2004). Mullan, Markland & Ingledew (1997)'de Hür İrade Kuramı'nı temel alarak A Behavioural Regulation in Exercise Questionnaire (BREQ) adıyla egzersizdeki davranış düzenlenme süreçlerini dört alt düzenleme boyutunda (dışsal, içe atım, özdeşim, içsel) değerlendirecek bir ölçek geliştirmiştir. Ölçek daha sonra Markland & Tobin (2004) tarafından revize edilmiş ve ölçeğe güdülenmeme alt boyutu eklenerek Egzersizde Davranışsal Düzenlemeler Ölçeği-2 (EDDÖ-2) adını almıştır. EDDÖ-2'nin Türkiye'deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Ersöz, Kawabata, Newcombe, Otero-Forero ve Jackson Aşçı & Altıparmak (2012) tarafından yapılmıştır. Mallett, ve diğerleri, (2007) Sporda Güdülenme Ölçeği'nin özümseme alt boyutu bulunmadan Hür İrade Kuramını tam anlamıyla yansıtmadığını, bu sebeple yeniden düzenlenmesi gerektiğini öne sürmüştü ve (Sport Motivation Scale-6) SMS-6 adıyla yeni bir ölçek geliştirmişlerdir. Lonsdale, Hodge & Rose (2008) da Hür İrade Kuramı çerçevesinde rekabete dayalı sporlara katılan bireylerin içsel güdüleme, dışsal güdülenme ve güdülenmeme düzeylerini ölçmek amacıyla The Behavioral Regulation in Sport Questionnaire (BRSQ) adıyla bir ölçek geliştirmişlerdir. 2010 yılında yapılan bir panel ile spor güdülenmesi konusunda uzman (Deci, Pelletier, Vallerand, Ryan) kişiler bir araya gelmiş ve yıllardır yapılan çalışmaların alana önemli katkı sağladığı ancak ölçeğin bazı maddelerinde yapılacak olan değişimler ile ölçekten alınabilecek verimin arttırılabileceği konusunda fikir birliğine varmışlardır (Pelletier, Rocchi, Vallerand, Deci & Ryan, 2013).

Sporda Güdülenme Ölçeği-II (SGÖ-II) Sporda Güdülenme Ölçeğinin yeniden düzenlenmiş bir versiyonudur. Ölçeğe içsel güdülenme boyutunda özümseme alt boyutu eklenmiş, her boyut için madde sayısı 3 ile sınırlandırılmış ve bu sayede ölçeğin toplam uzunluğu azaltılarak uygulaması kolaylaştırılmıştır (Pelletier ve diğerleri, 2013). SGÖ-II'nin psikometrik özellikleri ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Portekizce (Nascimento, Vissoci, Balbim, Moreira, Pelletier & Vieira, 2014), İspanyolca (Pineda-Espejel, Alarcón, López-Ruiz, Trejo & Chávez, 2016), Çince (Li, Kawabata & Zhang, 2016) ve Fransızca (Pelletier, Rocchi, Guertin, Hebert & Sarrazin, 2017) dillerinde yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı, sporda hür irade kuramına daha uygun hale getirilmesi hedeflenerek özümseme alt boyutu eklenen, madde sayısı ve içeriğinin uygulayıcılar açısından kolaylığı yaratması ve gerçeğe daha yakın sonuçlar elde edilmesi için düzenlenen Sporda Güdülenme Ölçeği II'nin (SGÖ-II) Türk sporcular için geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesidir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışma Grubu

SGÖ-II'nin Türk Kültürüne uyarlaması için yapılan bu çalışmaya başta Muğla, Ankara, İstanbul, İzmir ve Rize olmak üzere Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden seçilen toplam 205 sporcu katılmıştır. Veriler 2017 yılı içerisinde Nisan ve Mayıs aylarını kapsayan 2 aylık bir süreç içerisinde kolay ulaşılabirlik metodu kullanılarak toplanmıştır. Katılımcıların %38'i (78) kadın, %62'si (127) erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %71,7'sini üniversite öğrencileri veya mezunları oluşturmaktadır. Lise ve daha alt eğitim durumunda olan katılımcılar örneklemin %21,5'ini oluştururken, lisansüstü eğitim yapan katılımcıların oranı ise %6,8 olarak tespit edilmiştir. Çalışmanın örneklemini 14 farklı branştan sporcuları içermektedir. Bunlardan futbol, hentbol, basketbol, voleybol ve güreş branşlarının %89,7'sini oluşturmaktadır. Katılımcıların sporda geçirdikleri süre 2 yıl ile 44 yıl arasında değişmekte ve ortalama spor yılı 11,95±6,27 olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşlem: Ölçeğin Türkçeye uyarlama süreci öncelikle ölçeği geliştiren Luc Pelletier'in yazılı izninin alınmasıyla başlamıştır. Ardından ölçeğin maddeleri İngilizce bilen ve spor alanında uzman üç kişi

tarafından Türkçeye ayrı ayrı çevrilmiştir. Bu çeviriler yine aynı özellikleri taşıyan 4 farklı uzman tarafından incelenmiş ve orijinaline en uygun çeviri belirlenmiştir. Bu işlemde sonra yapılan düzenlemeler ile ölçek, son haline ulaşmıştır. Ölçeğin son hali tekrar İngilizceye çevrilmiş ve bir dil uzmanı tarafından orijinal ölçekteki maddelerle tekrar çevrilen maddelerin anlam bütünlüğü onlu derecelendirme ölçeğiyle değerlendirilmiştir. Bu işlemler sonucunda ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için hazır hale geldiği anlaşılmıştır. Çevirilerin yapılmasından sonra ölçek farklı spor branşlarından 100 kişiye uygulanmış ve dil anlaşılabilirliği test edilmiştir. Alınan geribildirimler sonucunda gerekli değişiklikler yapılmış ve ölçek uygulanabilir hale getirilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından iki farklı yöntemle toplanmıştır. Birinci yöntemde internet üzerinde Google Drive uygulaması kullanılarak sanal bir anket oluşturulmuş ve ölçek e-posta yoluyla katılımcılara gönderilerek doldurmaları istenmiştir. Diğer taraftan kâğıda basılı anketler dağıtım yoluyla katılımcılara dağıtılmış ve toplanmıştır. Her iki metotla toplanan veriler SPSS 22 programı yardımıyla birleştirilmiş ve analiz edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada bir grup bilimsel izlek uygulanarak Türkçeye çevrilen 18 madde ve 6 alt boyuttan oluşan SGÖ II ile birlikte cinsiyet, eğitim durumu, spor branşı ve spor yılı bilgilerini içeren kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. SGÖ II'nin uyarlanması ilişkin açıklamalar bu çalışmanın ana hedefini oluşturmaktadır. Bu amaçla öncelikle Pelletier ve arkadaşlarının geliştirdikleri ve Türkçeye uyumu yapılması hedeflenen SGÖ II ölçeğinin özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir.

Kanadalı genç sporcularla yapılan çalışma hem istatistiksel olarak hem de kavramsal olarak anlamlıdır. Anket her alt boyutta 3'er madde olmak üzere 6 alt boyut toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizlerine (DFA) göre uyum değerleri sonuçlarının birinci çalışmada RMSA= 0,06; CFI= 0,94; NFI= 0,90; NNFI=0,92 olduğu, faktör yüklerinin ise 0,57-0,94 arası değiştiği bulgularına ulaşılmıştır. İkinci çalışmada elde edilen değerler ise; RMSA= 0,05; CFI= 0,92, NFI=0,84, TLI=0,90'dır. Tüm alt boyutlar için Cronbach alpha değerinin 0,70 ve üzerinde olduğu belirtilmektedir (Pelletier ve diğerleri, 2013).

İstatistiksel Değerlendirme

Çalışmanın hipotezi test edilmeden önce veriler gözden geçirilmiş, kayıp veriler, uç değerler ve normallik dağılımları incelenmiştir. Verilerin tanımlayıcı analizinin yapılmasında SPSS 22 programı, doğrulayıcı faktör analizlerin yapılmasında ise AMOS 18 programı kullanılmıştır.

Yapı Geçerliliği: Pelletier ve arkadaşları tarafından geliştirilen 28 Maddelik Sport Motivation Scale (SMS), Sporda Güdülenme Ölçeği (SGÖ) adı altında Kazak, (2004) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Aradan geçen dokuz yılın ardından Pelletier ve arkadaşları ihtiyaç üzerine 2013 yılında SMS'in kısa formunu SMS II'yi geliştirip yayımlamışlardır. Temel amaçları yapısal ve kavramsal hataları düzeltilmiş daha kısa ve daha kullanışlı bir ölçeğin spor bilimlerine kazandırılmasıdır. Bu nedenle SMS II'nin Türkçeye uyarlanması daha kolay uygulanabilir bir ölçeğin literatüre kazandırılması açısından önemlidir. SMS II; 18 maddeden ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Her alt boyut eşit olarak 3 maddeyi içermektedir. Her alt boyutta 3 maddenin bulunması kısmen de olsa risklidir. Bir alt boyutu oluşturan maddelerden birinin çalışmaması durumunda o alt boyutun geçerliliği ortadan kalkabilir. Fakat Pelletier ve arkadaşlarının çalışmalarının titiz ve kapsamlı olması anket ile ilgili önyargıları ortadan kaldırmaktadır.

BULGULAR

Öncelikle toplanan verilerin belirgin alt boyutları ortaya koyabilmek ve hangi maddenin hangi faktöre yüklendiğini belirlemek amacı ile açıklayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır (Çokluk, 2010; Tabachnick & Fidell, 2007). Verilerin AFA'ya uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla önce belli kriterlerden geçirilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik testi bu kriterlerden ikisidir (Bartlett, 1950). KMO katsayısı 0.87, Bartlett Küresellik değeri 1202,51 ($p<0,01$) olarak bulunmuş ve veriler faktör analizi için uygun olduğuna karar verilmiştir. Çalışmada alt boyutların önceden öngörülebilmesi sebebiyle de temel bileşenler analizi (principal component), faktörler arasında ilişki olduğu varsayılarak veri yapısını basitleştirmek için eğik döndürme (oblique rotation) kullanılmıştır (Preacher & MacCallum, 2003). Çalışmada ayrıca faktör sayılarını belirlemek amacıyla 1'den büyük öz değer, serpilme diyagramı, açıklanan toplam varyans ve kavramsal yorumlanabilirlik ölçütleri kullanılmıştır.

Açıklayıcı faktör analizinin sonuçlarına göre 18 maddelik SGÖ II; öz değer sonuçları referans alındığında beş, birikinti grafiği dikkate alındığında ise altı alt boyuttan oluşmaktadır. Bu DFA için önemli bir veri olarak değerlendirilmiştir. Alt boyutlar baskılandığında dışsal düzenleme ve güdülenmeme boyutları beşli, dördü ve üçlü alt boyutlar denendiğinde açıkça ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü alt boyutların içsel güdülenme olarak algılanabilme olasılığında dolayı birleşme eğiliminde olabilecekleri görülmektedir.

Güvenirlğe İlişkin Bulgular: Altı faktör üzerinden yapılan çalışmalarda anket toplam varyansın %66'sını açıklamaktadır. Bu sonuçlara göre alt boyutların güvenilirlik katsayıları sırasıyla İçsel Güdülenme, Özümseme, Özdeşim, İçe atım, Dışsal Düzenleme, Güdülenmeme ve toplam ölçek için sırasıyla 0,72, 0,61, 0,81, 0,55, 0,73, 0,72 ve 0,76 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlar arası ilişki düzeyi 0,14 ile 0,69 arasından değişmektedir.

Tablo 1. Ölçek alt boyutları arası ilişki değerleri, ortalama ve standart sapmalar

	$\bar{X} \pm SS$	1	2	3	4	5
1 İçsel Güdülenme	5,90±1,05					
2 Özümseme	5,81±1,01	0,594**				
3 Özdeşim	5,96±1,06	0,685**	0,585**			
4 İçe atım	5,32±1,13	0,401**	0,467**	0,460**		
5 Dışsal Düzenleme	3,51±1,74	0,100	0,139*	0,120	0,282**	
6 Güdülenmeme	2,58±1,46	- 0,354**	-0,342**	-0,271**	-0,104	0,024

** p<0,01; * p<0,05

Doğrulatory Faktör Analizi: Pelletier ve arkadaşları tarafından geliştirilen SGÖ II'nin Türkçeye uyarlaması AMOS programında yer alan DFA analiziyle yapılmıştır. Türkiye'de Spor Bilimleri alanında artık sıklıkla kullanılan bu program alana birçok değerli ölçek kazandırmıştır. Adiloğulları & Görgülü (2015) tarafından yapılan Sporda Duygusal Zekâ Envanterinin Türkçe uyarlaması, Şenel & Yıldız (2016) tarafından yapılan Hedef Bağlılık Ölçeğinin Türkçe uyarlanması, Miçoğulları, (2017) tarafından yapılan Performans Stratejileri Testinin Türkçe uyarlanması bu çalışmalardan bazılarıdır.

Bu analiz evrensel geçerliliği olan bir yöntemdir. Bu yöntem içerisinde test edilen modelin önceden belirlenen bazı kriterleri sağlaması beklenir. Bu kriterler uyum değerleri olarak adlandırılır. SGÖ II'nin için uyum değerleri sırasıyla şöyle hesaplanmıştır.

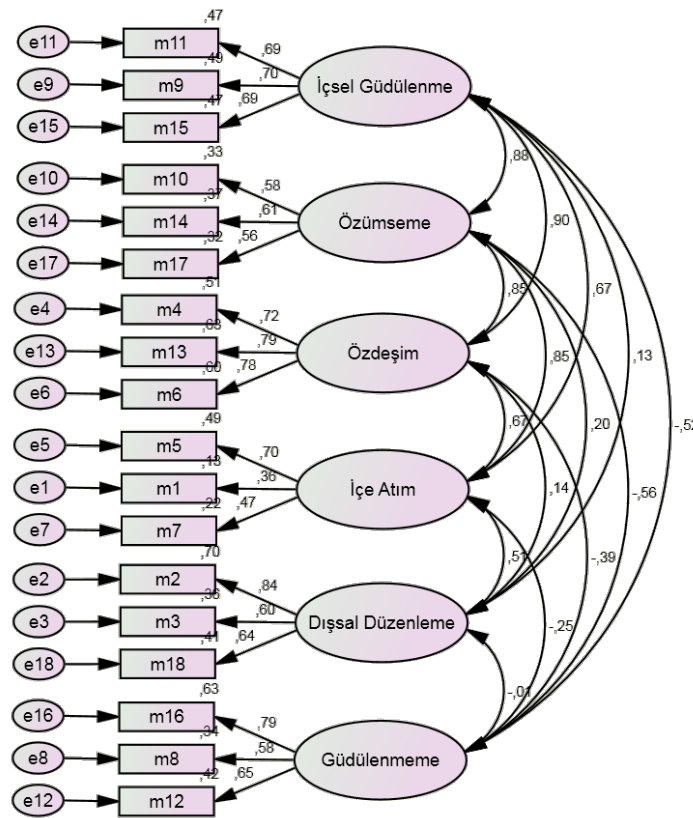
Öncelikle modelin uygunluğu açısından ki-kare/serbestlik derecesi (X^2/df) oranı incelenmiştir. Wheaton, Muthen, Alwin & Summers, (1977) tarafından ortaya konulan kritere göre için altında olması beklenen bu değer bu çalışma için 1,5 olarak bulunmuştur. Bu uyum açısından olumlu bir sonuçtur. Bir sonraki aşamada RMSEA; hata karelerinin ortalamasının karekökü değeri incelenmiş ve 0,50 olarak tespit edilmiştir. Bu SGÖ II için iyi bir uyum değeri anlamına gelmektedir. Ardından SRMR; standartlaştırılmış ortalama hataların karekökü değeri hesaplanmış, 0,065 olarak bulunan bu değer kabul edilebilirlik sınırları içerisinde ($0,05 < x < 0,10$) yer almıştır. NFI; normlaştırılmış uyum değeri olup örneklem sayısı ile pozitif ilişkilidir (Özabacı, 2011). Literatüre göre 0,95 ile 1 arasında NFI değerine sahip bir modelin iyi uyum içinde olduğu, 0,90 ile 0,95 arasında NFI değerine sahip bir modelin kabul edilebilir uyum içinde olduğu söylenebilir. Bu çalışmada bulunan değer ise 0,88'dir. NNFI (normlaştırılmamış uyum değeri) 0,97 ile 1 arasında iyi uyum içinde olduğu, 0,95 ile 0,97 arasında NNFI değerine sahip bir modelin kabul edilebilir uyum içinde olduğu söylenebilir. Bu çalışma için bu değer 0,96 olarak hesaplanmıştır.

İyi uyum değeri olarak ifade edilen CFI değeri 0 ile 1 arasında değişir. Fakat bu değer için iyi uyum sınırı 0,95'den büyük olmasıdır (Hu & Bentler, 1999). SGÖ II ölçeği için tespit edilen değer 0,96'dır. Bu değer kabul edilebilir uyum değer sınırları içerisinde yer almaktadır. SGÖ II için hesaplanan AGFI değeri 0,88, GFI değeri 0,92 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre değerler kabul edilebilir sınırlar içerisinde (Tablo 2).

Tablo 2. Standart Uyum İyiliği Ölçütleri ile Araştırma Sonuçlarının Karşılaştırılması

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Araştırmada Elde Edilen Uyum Değerleri	SMS II Modelinin Uyum Değerleri
X^2/df	$0 \leq X^2/df \leq 2$	$2 \leq X^2/df \leq 3$	1,50	
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,05	0,50
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$	0,06	
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	0,88	0,86
NNFI	$0,97 \leq NNFI \leq 1,00$	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$	0,96	0,91
CFI	$0,97 \leq CFI \leq 1,00$	$0,95 \leq CFI \leq 0,97$	0,96	0,93
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,92	
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$	0,88	

Schermelleh-Engel, Moosbrugger & Müller (2003)

Şekil 1. Sporda Güdülenme Ölçeği II Modeli

Spor Güdülleme Ölçeği II Modeli 18 maddeden ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar sırasıyla İçsel Güdülenme, Özümseme, Özdeşim, İççe Atım, Dışsal Düzenleme ve Güdülenmeme olarak adlandırılmaktadır. Her alt boyut 3 maddeden oluşmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

SGÖ'nün orijinal versiyonu olan SMS, 1995 yılında yayımlanmasından itibaren günümüze kadar sporda güdülenme kavramını ölçmeyi amaçlayan birçok çalışmada başarı ile kullanılmıştır. Fakat bazı çalışmalarda hem madde içeriği hem de psikometrik yapısı açısından önemli eleştiriler almıştır (Lonsdale ve diğerleri, 2008; Mallett ve diğerleri, 2007; Martens & Webber, 2002). SMS'in teorik olarak temel dayanağı Hür İrade Kuramıdır (Self-Determination Theory) ve bu alanın uzmanları olan Pelletier, Ryan, Deci, & Vallerand tarafından birçok maddenin yanlış alt boyutlarda konumlandığı, bazı maddelerin yeterince açık olmadığı ve hatta bazı maddelerin teoriyle örtüşmediği sonucuna varılmıştır. Bu nedenden dolayı SMS'in geliştirilmesinden 15 yıl sonra tekrar yapılandırılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Pelletier ve arkadaşları teoriyle desteklenen 30 yeni maddeyi eski sürümündeki 28

maddeyle birlikte yeni çalışmalarında test etmişlerdir ve ortaya büyük ölçüde yeni bir ölçek koymuşlardır. Pelletier ve arkadaşları yeni geliştirilen anketin meşruluk kazanması açısından farklı kültürlerde de kullanımının test edilmesini önermektedirler. Bu yüzden bu çalışmanın yapılması spor bilimleri için gerekli görülmektedir.

Pelletier & arkadaşları tarafından 1995 yılında geliştirilen SMS ölçeği Sporda Güdüleme ölçeği adı altında 2004 yılında Zişan Kazak tarafından başarılı bir şekilde Türk Kültürüne uyarlanmıştır ve birçok çalışmada kullanılmıştır. Bu ölçek 6 alt boyuttan ve 28 maddeden oluşmaktadır. Pelletier ve diğerleri, 2013 yılında yaptıkları ayrıntılı bir çalışmayla SMS’i 18 maddeye düşürmüşler ve SMS II olarak yayınlamışlardır. Pelletier & arkadaşlarına göre 18 maddelik ölçek spor güdülenmesini başarılı bir şekilde ölçmektedir. Bu bağlamda 18 maddenin Türk kültürüne kazandırılması ve literatürün zenginleştirilmesi adına araştırmacılar tarafından bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir. Çalışma çeşitli illerden ve farklı branşlardan seçilen 205 aktif sporcu ile yapılmıştır.

Çalışmada daha önce başka ölçeklerin Türk Kültürüne uyarlama çalışmalarında yapılan temel izlekler takip edilmiştir. Öncelikle uzmanlar tarafından maddelerin çevirileri yapılmış, yine uzmanlar tarafından çeviriler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen Türkçe maddeler tekrar İngilizceye çevrilmiş ve dil bilimciler tarafından uygunlukları test edilmiştir. Ölçekler 100 kişilik bir gruba uygulanmış ve dili ve anlaşılabilirliği sorgulanmıştır.

Çalışmada öncelikli olarak açıklayıcı faktör analiz yapılmış, ölçeklerin tanımlanan faktörler üzerindeki dağılımlarına bakılmıştır. Ardından AMOS ile onaylayıcı faktör analizi yapılarak çeşitli uyum değerleri ile ölçeğin Türk Kültürüne uygunluğu test edilmiştir. Bulgular SGÖ II’nin Türkçeye uyarlaması için yapılan çalışmanın kuramsal ve istatistik açısından önemli ölçüde uygun olduğu izlenimini vermektedir. Ölçek, uyum değerleri açısından Pelletier ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile çok büyük paralellikler göstermektedir.

Yıldız, Altıntaş, Elmas & Aşçı (2017) tarafından yapılan çalışmada; 409 gönüllü sporcu ile ölçeğin psikometrik özellikleri incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre ölçek Türk sporcuların güdülenme düzeylerini belirlemede kullanılabilir temel özellikleri taşımaktadır. Bu sonuç çalışmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir. Öte yandan çalışmada yapı geçerliğine ilişkin bulgular orijinal ölçeğin 6 faktörlü yapısı ile tutarlılık göstermekle birlikte, düşük faktör yükleri gerekçe gösterilerek 3. madde ve 7. madde ölçekten çıkarılmıştır. Çalışmamızda bu sonuçlar referans alınarak istatistik analizler tekrar yapılmış fakat bu maddelerin modelden çıkarılması için yeterli kanıt sağlanamamıştır.

Çalışmanın sonucu istatistiksel açıdan olumlu sonuçlar vermiş olsa da tüm diğer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmanın da temel kısıtlılıkları mevcuttur. Örneğin bu çalışmada örneklem seçilirken ulaşılabilirlik metodu kullanılmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda özellikle tesadüfi örneklem kullanılması önerilmektedir. Bununla birlikte takip eden çalışmalarda SGÖ II, ilişkili farklı anketlerle birlikte kullanılarak ayırt edici geçerlik özelliği de test edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adiloğulları, İ. & Görgülü, R. (2015). Sporda Duygusal Zekâ Envanteri’nin uyarlama çalışması. *Int J Sport Exer & Train Sci*, 1(2), 83-94.
- Bartlett, M.S. (1950). Tests of significance in factor analysis. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 3(2), 77-85.
- Briere, N.M., Vallerand, R.J., Blais, M.R. & Pelletier, L.G. (1995). Developing and validating a measure of intrinsic and extrinsic motivation in sports: A scale of motivation for sports (EMS). *International Journal of Sport Psychology*, 26, 465–489.
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik regresyon analizi: Kavram ve uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1357-1407.
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 49(3), 182.
- Deci, E.L., Vallerand, R.J., Pelletier, L.G., & Ryan, R.M. (1991). Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational Psychologist*, 26(3-4), 325-346.

- Dirmen, A. (2014). *Farklı liglerde oynayan kadın futbol takımı oyuncularının başarı motivasyon düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Edmunds, J., Ntoumanis, N. & Duda, J. L. (2008). Testing a self-determination theory-based teaching style intervention in the exercise domain. *European Journal of Social Psychology*, 38(2), 375-388.
- Engür, M. (2002). *Elit sporcularda başarı motivasyonunun, durumluk kaygı düzeyleri üzerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ersöz, G., Aşçı, F.H. & Altıparmak, E. (2012). Egzersizde Davranışsal Düzenlemeler Ölçeği-2: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 4(1), 22-31.
- Gagne, M., & Deci, E.L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, 26(4), 331-362.
- Gerrig, R.J., & Zimbardo, P.G. (2014). *Psikoloji ve yaşam: psikolojiye giriş*. (G. Sart Çev.). Ankara: Nobel.
- Hagger M. S., & Chatzisarantis N. L. D. (2007). *Intrinsic Motivation and Self Determination in Exercise and Sport*. Human Kinetics.
- Hu, L.T., & Bentler, T.M. (1999). Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structure Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Ingledeu, D.K., Markland, D., & Sheppard, K.E. (2004). Personality and self-determination of exercise behaviour. *Personality and Individual Differences*, 36(8), 1921-1932.
- Kazak, Z. (2004) “Sporda Gütülenme Ölçeği -SGÖ-”nin Türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 15(4), 191-206.
- Li, C., Kawabata, M., & Zhang, L. (2016). Validity and reliability of the Sport Motivation Scale-II for Chinese athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16(1), 51–64.
- Lonsdale, C., Hodge, K., & Rose, E.A. (2008). The behavioral regulation in sport questionnaire (BRSQ): Instrument development and initial validity evidence. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 30(3), 323-355.
- Mallett, C., Kawabata, M., Newcombe, P., Otero-Forero, A., & Jackson, S. (2007). Sport motivation scale-6 (SMS-6): A revised six-factor sport motivation scale. *Psychology of Sport and Exercise*, 8(5), 600-614.
- Markland, D., & Tobin, V. (2004). A modification to the behavioural regulation in exercise questionnaire to include an assessment of amotivation. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 26(2), 191-196.
- Martens, M.P., & Webber, S.N. (2002). Psychometric properties of the sport motivation scale: An evaluation with college varsity athletes from the U.S. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24(3), 254-270.
- Miçooğulları, B. O. (2017). Reliability and validity of the Turkish language version of the Test of Performance Strategies. *Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine*, 6(1), 73-79.
- Mullan, E., Markland, D., & Ingledeu, D.K. (1997). A graded conceptualisation of self-determination in the regulation of exercise behaviour: Development of a measure using confirmatory factor analytic procedures. *Personality and Individual Differences*, 23(5), 745-752.
- Nascimento, J.R.Jr., Vissoci, J.R.N., Balbim, G., Moreira, C.R., Pelletier, L.G., & Vieira, L.F. (2014). Cross-Cultural adaptation and psychometric properties analysis of the Sport Motivation Scale-II for the Brazilian context. *Journal of Physical Education*, 25(3), 441-458.
- Özabacı, N. (2011). İlişki Niteliği Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162).
- Pineda-Espejel, H.A., Alarcón, E., López-Ruiz, Z., Trejo, M. & Chávez, C. (2016). Propiedades psicométricas de la Escala de Motivación en el Deporte revisada (SMS-II) adaptada al español hablado en México [Psychometric properties of the revised sport motivation scale (SMS-II) adapted

- to the Spanish spoken in Mexico]. *RICYDE. Revista Internacional de Ciencias del Deporte*, 12, 107–120.
- Pelletier, L.G., Tuson, K.M., Fortier, M.S., Vallerand, R.J., Briere, N.M., & Blais, M.R. (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and amotivation in sports: The Sport Motivation Scale (SMS). *Journal of sport and Exercise Psychology*, 17(1), 35-53.
- Pelletier, L.G., Rocchi, M.A., Vallerand, R.J., Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2013). Validation of the revised Sport Motivation Scale (SMS-II). *Psychology of Sport and Exercise*, 14(3), 329-341.
- Pelletier, L.G., Rocchi, M., Guertin, C., Hebert, C., & Sarrazin, P. (2017). French adaptation and validation of the Sport Motivation Scale-II (Echelle de Motivation dans les Sports-II). *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1-18.
- Preacher, K.J., & MacCallum, R.C. (2003). Repairing Tom Swift's electric factor analysis machine. *Understanding statistics: Statistical issues in psychology, education, and the social sciences*, 2(1), 13-43.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000a) Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000b). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
- Şenel, E., & Yıldız, M. (2016). Hedef bağıllılığı ölçeği: Türkçe uyarlaması, beden eğitimi ve spor alanında öğrenim gören öğrencilerde geçerlik ve güvenirlik çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(2), 58-65.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods Of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Allyn & Bacon/Pearson Education.
- Yıldız, A., Altıntaş, A., Elmas, S., & Aşçı, H. (2017) Sporda Gütülenme Ölçeği-II'nin psikometrik özelliklerinin incelenmesi, 15. Spor Bilimleri Kongresinde sunulan bildiri, Antalya. Erişim adresi: <http://sbk2017.org/>
- Wheaton, B., Muthen, B., Alwin, D.F., & Summers, G.F. (1977). Assessing reliability and stability in panel models. *Sociologica Methodology*, 8, 84-136.

Ek.1 Sporda Güdülenme Ölçeği II

1. Çünkü spor yaptığım zaman kendimi daha iyi hissedirim.
2. Çünkü spor yapmasaydım değer verdiğim insanlar mutsuz olurdu.
3. Çünkü spor yapmamanın çevremdeki insanlar tarafından onaylanmayacağını düşünürüm.
4. Çünkü kendimi geliştirmenin bir yolu olarak sporu seçtim.
5. Çünkü spor yapmaya yeterli vakit ayırmasaydım kendimi kötü hissedirdim.
6. Çünkü spor diğer yönlerimi geliştirmek için seçtiğim en iyi yollardan biridir.
7. Çünkü spor yapmasaydım kendimi değerli hissetmezdim.
8. Artık bu sporda başarılı olmak için yeterli olmadığım kanısındayım.
9. Çünkü performansımı artıracak yeni yöntemler keşfetmeyi eğlenceli bulurum.
10. Çünkü yaptığım spor özümde kim olduğumu yansıtır.
11. Çünkü yaptığım sporla ilgili daha fazla şey öğrenmek beni mutlu eder.
12. Artık sporun hayatımın bir parçası olup olmaması konusunda şüphelerim var.
13. Çünkü spor yapmanın önem verdiğim özelliklerimi geliştirmek için iyi bir yol olduğunu düşünürüm.
14. Çünkü spor yapmak hayatımın vazgeçilmez bir parçasıdır.
15. Çünkü kendimi nasıl geliştirebileceğimi öğrenmek oldukça ilgi çekicidir.
16. Eskiden spor yapmak için sebeplerim vardı, ama şimdi devam edip etmeme konusunda kararsızım.
17. Çünkü spor sayesinde prensiplerim doğrultusunda yaşarım.
18. Çünkü spor yaptığımda çevremdeki insanlar beni ödüllendirir.

CITATION OF THIS ARTICLE

Öcal, K. & Sakallı, D., (2018) Turkish adaptation of the sport motivation scale II (SMS-II): Procedures of validity and reliability. *Int J Sport Exer & Train Sci*, 4 (1), 39–48. DOI: 10.18826/useeabd.327789